

Phố Xưa Cò Về

Một cảm giác chông chênh khi về lại con phố ấy. Bỗng chợt thấy mình bé nhỏ, đơn côi trong khoảng không vời vợi của nắng, của gió và của cả hàng cây sao đen cao lưng lững. Thoảng nghe như có tiếng cò gọi lạnh lạnh trên cao, chợt như thấy cả miền thăm thẳm kí ức tuổi thơ xa xưa trong veo ủa về.

Phố Lò Đúc, hay còn gọi là phố cò là nơi có những cây sao đen cao ngھều ngھện, đứng vươn thẳng lên bầu trời cao xanh như hàng quân danh dự chạy dọc hai bên đường. Lũ học trò ngày thường tan học, đứa nào chả dăm ba bạn đứng dưới gốc cây ngầy ngất ngược nhìn. Cả khung trời bao la như được thu gọn lỏn, trông cứ be bé xinh xinh vậy mà có đủ thứ, có cánh diều tuổi thơ chao nghiêng mỗi chiều hè, có ước mơ con trẻ bồng bênh theo nhịp vỗ cánh cò. Ngày xưa, cò vẫn hay kéo về làm tổ ở mãi tít ngọn sao đen, ngày xưa phân cò roi trắng xoa vía hè, ngày xưa cò đã thành tên phố, trẻ con lấy luôn cò làm biệt danh, cả phố thành một bang cò. Nay cò đã bỏ đi rồi, mang theo bao tiếc nuối. Trẻ con lại nhớ đến những chiều thơ thẩn lang thang trên phố, nhớ những mái ngói lô xô, nhớ tiếng cò lạnh lạnh đi về... Rồi những chiếc lá trên cao rụng xuống xoay tít, xoay tít bỗng hoá thành chong chóng tuổi thơ. Xoay cả vào những giấc mơ rất thật, mơ ngày mai lên lớp cô lại cho điểm 10, mơ một ngày cò lại về nơi phố cũ.

Từ đường Phan Chu Trinh nếu muốn đi về cửa ô Đông Mác chỉ có thể đi qua phố cò. Xưa kia phố này có nhiều lò đúc đồng nên mới có tên là phố Lò Đúc. Sau dân đúc đồng chuyển về sinh sống tại làng Ngũ Xã ven hồ Trúc Bạch, các lò đúc cũng cứ theo đó mà mai một dần nhưng cái tên thì còn vẹn nguyên mãi đến tận ngày hôm nay. Ngay cuối phố Lò Đúc chính là cửa ô Đông Mác. Ban đầu cửa ô có tên là ô Ông Mạc, sau dân gian lại đọc chệch thành Đông Mác. Sở dĩ có cái tên như vậy là vì quan trạng Mạc Đĩnh Chi đã chọn nơi đất lành này để dựng lều tranh ngay trước cửa thành Vạn Xuân. Mạc Đĩnh Chi quê ở Lũng Động, huyện Chí Linh, tỉnh Hải Dương. Năm 1304, ông Mạc thi Đình, văn hay nhất cả, nhưng vua Nhân Tông ngần ngại, chỉ vì ông người loắt choắt, xấu xí quá. Ông Mạc biết ý liền viết luôn bài phú Hoa sen giếng ngọc (Ngọc tỉnh liên phú). ý bài phú nói: Người ta khao khát được xem sen giếng Ngọc, đến khi trông thấy ngó nó như thuyền, hoa cao mười trượng thì lại ngại ngùng. Vua xem thấy thật hay, đẹp lòng mới cho ông đỗ Trạng nguyên, ra cửa Long Môn, Phương Thành đi chơi phố ba ngày... Mạc Đĩnh Chi đã từng hai lần đi sứ Tàu làm về vàng cho đất nước. Ông quan cao đến cực phẩm, thân làm tể tướng mà nhà vẫn cứ nghèo túng. Vua thử, cho đem mười quan tiền bỏ trước nhà thì ngay buổi chiều sớm hôm sau ông đã tâu: Có ai bỏ quên tiền, xin nộp vào kho. Tấm gương tiết tháo của ông còn sáng mãi, soi rọi đến tận hôm nay.

Cửa ô Đông Mác nay không còn nữa, phố Lò Đúc thì còn nguyên cái tên thừa nào chỉ có lũ cò thì thi thoảng nhớ chôn mới bay về... Rồi lại vội vã ra đi mang theo cả nỗi nhớ băng khuâng đến nao lòng trong mỗi trái tim người Hà Nội.